TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2025. gada 23. janvārī*

Apelācija – Valsts atbalsts – Atbalsta shēma – Pasākumi, ar ko saistībā ar Covid-19 pandēmiju atbalsta aviosabiedrības, kurām ir valsts izsniegta darbības licence – Eiropas Komisijas lēmums necelt iebildumus – Pienākums norādīt pamatojumu

Lietā C-490/23 P

par apelācijas sūdzību atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 56. pantam, ko 2023. gada 1. augustā iesniegusi

Neos SpA, Somma Lombardo [*Somma Lombardo*] (Itālija), ko pārstāv *A. Cogoni* un *M. Merola*, *avvocati*,

prasītāja,

pārējās lietas dalībnieces:

Ryanair DAC, Sordsa [*Swords*] (Īrija), ko pārstāv *F.-C. Laprévote* un *E. Vahida*, advokāti, *D. Pérez de Lamo* un *S. Rating*, *abogados*,

prasītāja pirmajā instancē,

Eiropas Komisija, ko pārstāv *J. Carpi Badía*, *L. Flynn* un *F. Tomat*, pārstāvji,

atbildētāja pirmajā instancē,

Blue panorama airlines SpA, Somma Lombardo,

Air Dolomiti SpA – Linee aeree regionali Europee, Villafranka di Verona [*Villafranca di Verona*] (Itālija), ko pārstāv *A. Cogoni* un *M. Merola*, *avvocati*,

personas, kas iestājušās lietā pirmajā instancē,

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: trešās palātas priekšsēdētājs K. Likurgs [*C. Lycourgos*], kas pilda ceturtās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši S. Rodins [*S. Rodin*] (referents) un O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*],

* Tiesvedības valoda – angļu.

ģenerāladvokāts: N. Emiliu [*N. Emiliou*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Ar apelācijas sūdzību *Neos SpA* lūdz atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2023. gada 24. maija spriedumu *Ryanair*/Komisija (Itālija; Atbalsta shēma; Covid-19) (T-268/21, turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums", EU:T:2023:279), ar kuru tā atcēla Komisijas Lēmumu C(2020) 9625 final (2020. gada 22. decembris) par valsts atbalstu SA.59029 (2020/N) – Itālija – Covid-19: Kompensācijas shēma aviosabiedrībām, kurām ir Itālijas iestāžu izsniegta licence (turpmāk tekstā – "strīdīgais lēmums").

Tiesvedības priekšvēsture un strīdīgais lēmums

2 Tiesvedības priekšvēsture, kas izriet no pārsūdzētā sprieduma, īsumā ir šāda.

3 Ar 2020. gada 19. maija *decreto-legge n. 34 – Misure urgenti in materia di salute, sostegno al lavoro e all'economia, nonche' di politiche sociali connesse all'emergenza epidemiologica da Covid-19* (Dekrētlikums Nr. 34 par steidzamiem pasākumiem veselības, darba un ekonomikas, kā arī sociālās politikas jomā pēc epidemioloģiskās situācijas saistībā ar Covid-19; 2020. gada 19. maija *GURI* Nr. 128 kārtējais pielikums Nr. 21), kas grozīts un pārveidots par likumu ar 2020. gada 17. jūlija Likumu Nr. 77 (2020. gada 18. jūlija *GURI* Nr. 180 kārtējais pielikums Nr. 25) (turpmāk tekstā – "Dekrētlikums Nr. 34/2020"), Itālijas iestādes ir izveidojušas kompensācijas fondu, lai kompensētu zaudējumus 130 miljonu EUR apmērā, kas Covid-19 pandēmijas kontekstā radušies gaisa transporta nozarei (turpmāk tekstā – "attiecīgais pasākums").

4 2020. gada 14. augustā Itālijas iestādes pieņēma *decreto-legge n. 104 – Misure urgenti per il sostegno e il rilancio dell'economia* (Dekrētlikums Nr. 104 par steidzamiem pasākumiem ekonomikas atbalstam un atjaunošanai; 2020. gada 14. augusta *GURI* Nr. 203, kārtējais pielikums Nr. 30). Ar šo dekrētlikumu, gaidot LESD 108. panta 3. punktā paredzētās procedūras pabeigšanu, Itālijas Republikas infrastruktūras un transporta ministrs tika pilnvarots avansa veidā piešķirt ar Dekrētlikumu Nr. 34/2020 izveidotā fonda finansētas subsīdijas par kopējo summu, kas nepārsniedz 50 miljonus EUR, tām aviosabiedrībām, kuras atbilst Dekrētlikuma Nr. 34/2020 198. pantā paredzētajiem atbilstības nosacījumiem.

5 2020. gada 15. oktobrī Itālijas Republika saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu Eiropas Komisijai paziņoja par attiecīgo pasākumu.

6 Dekrētlikuma Nr. 34/2020 198. pantā attiecīgā pasākuma saņemšanai ir noteikti četri atbilstības nosacījumi. Pirmkārt, aviosabiedrība nedrīkst saņemt līdzekļus no fonda, kas izveidots ar citu dekrētlikumu, kurā paredzēta kompensācija par Covid-19 pandēmijas radīto kaitējumu

aviosabiedrībām, kam ir Itālijas iestāžu izsniegta licence un kam minētā dekrētlikuma spēkā stāšanās dienā bija uzticēta sabiedrisko pakalpojumu saistību izpilde. Otrkārt, aviosabiedrībai ir jābūt derīgai gaisa pārvadātāja apliecībai, un tai ir jābūt Itālijas licencei. Treškārt, aviosabiedrības lidmašīnu ietilpībai jābūt lielākai par 19 vietām. Ceturtkārt, aviosabiedrībai saviem darbiniekiem, kuru mājas bāze ir Itālijā, kā arī tās darbībā iesaistīto trešo uzņēmumu darbiniekiem jāmaksā atalgojums, kas nevar būt mazāks par minimālo atalgojumu, kurš noteikts valsts aviotransporta nozarē piemērojamajā valsts koplīgumā (turpmāk tekstā – "minimālā atalgojuma prasība").

7 2020. gada 22. decembrī Komisija pieņēma strīdīgo lēmumu, ar kuru tā attiecīgo pasākumu atzina par saderīgu ar iekšējo tirgu saskaņā ar LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunktu un līdz ar to necēla iebildumus.

Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums

8 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2021. gada 18. maijā, *Ryanair DAC* cēla prasību atcelt strīdīgo lēmumu.

9 Prasības pamatošanai *Ryanair* izvirzīja četrus pamatus, no kuriem pirmais attiecās uz diskriminācijas pilsonības dēļ aizlieguma principa, pakalpojumu sniegšanas brīvības un brīvības veikt uzņēmējdarbību pārkāpumu, otrais – uz LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunkta pārkāpumu un acīmredzamu kļūdu vērtējumā par atbalsta samērīgumu ar Covid-19 pandēmijas radīto kaitējumu, trešais – uz tās procesuālo tiesību pārkāpumu, jo Komisija esot atteikusies sākt formālo izmeklēšanas procedūru, neraugoties uz nopietnām šaubām par attiecīgā pasākuma saderību ar iekšējo tirgu, un ceturtais – uz LESD 296. panta otrajā daļā paredzētā pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi.

10 Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa izvērtēja ceturto prasības pamatu, uzsverot, ka pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde ir uzskatāma par būtisku procedūras noteikumu pārkāpumu un nav saistīta ar apstrīdētā lēmuma tiesiskumu pēc būtības.

11 Šajā ziņā Vispārējā tiesa būtībā uzskatīja, ka šajā lēmumā ir pieļauts divkāršs pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums, analizējot ceturto atbilstības nosacījumu attiecīgā pasākuma saņemšanai, proti, minimālā atalgojuma prasību.

12 Pirmām kārtām, tā pārsūdzētā sprieduma 24. punktā konstatēja, ka strīdīgajā lēmumā nav skaidri un nepārprotami norādīta argumentācija, kas lika Komisijai vienlaikus minētā lēmuma 93. apsvērumā apgalvot, ka prasība par minimālo atalgojumu ir nesaraujami saistīta ar attiecīgo pasākumu, un šī lēmuma 95. apsvērumā – ka šī prasība nav raksturīga minētā pasākuma mērķim.

13 Otrām kārtām, it īpaši pārsūdzētā sprieduma 26. un 34. punktā tā nosprieda, ka Komisija nav izklāstījusi iemeslus, kas tai ļāva uzskatīt, ka vienīgā atbilstošā tiesību norma, izņemot LESD 107. un 108. pantu, saistībā ar kuru tai bija jāpārbauda minimālā atalgojuma prasības saderība ar Savienības tiesībām, ir Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) (OV 2008, L 177, 6. lpp.; turpmāk tekstā – "Romas I regula"), 8. pants, nevis it īpaši LESD 56. pants par pakalpojumu sniegšanas brīvību.

14 Šādos apstākļos Vispārējā tiesa norādīja, ka tā nevar pārbaudīt, vai minimālā atalgojuma prasība ir saderīga ar "citām Savienības tiesību normām" un tādējādi – vai attiecīgais pasākums kopumā ir saderīgs ar iekšējo tirgu.

15 Tāpēc Vispārējā tiesa, nepārbaudot pārējos prasības pamatus, apmierināja ceturto pamatu un līdz ar to atcēla strīdīgo lēmumu.

Lietas dalībnieku prasījumi apelācijas tiesvedībā

16 *Neos* apelācijas sūdzībā lūdz Tiesu:

– atcelt pārsūdzēto spriedumu un

– nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai.

17 *Ryanair* prasījumi Tiesai ir šādi:

– noraidīt apelācijas sūdzību un

– piespriest apelācijas sūdzības iesniedzējai atlīdzināt šīs tiesvedības izdevumus.

18 Komisijas prasījumi Tiesai ir šādi:

– atcelt pārsūdzēto spriedumu,

– nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai un

– piespriest *Ryanair* segt savus, kā arī atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus saistībā ar tiesvedību pirmajā instancē un apelācijas tiesvedībā.

19 *Air Dolomiti SpA – Linee aeree regionali Europee* lūdz Tiesu atcelt pārsūdzēto spriedumu un nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai.

Par apelācijas sūdzību

20 Apelācijas sūdzības pamatošanai *Neos* izvirza divus pamatus, un katram no tiem ir trīs daļas. Pirmais pamats attiecas uz Vispārējās tiesas pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi un tiesību kļūdām, novērtējot attiecību starp noteikumiem valsts atbalsta jomā un citiem Līgumu noteikumiem, kā arī Komisijas pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi. Otrais pamats attiecas uz strīdīgā lēmuma sagrozīšanu un tiesību kļūdām saistībā ar Komisijas pienākuma norādīt pamatojumu vērtējumu, LESD 56. panta piemērošanu aviācijas nozarē, kā arī saiknes starp Romas I regulas 8. panta 1. punktu un iekšējā tirgus noteikumiem vērtējumu.

21 Pirmā pamata trešajā daļā un otrā pamata pirmajā daļā, kas jāizskata kopā, *Neos* apgalvo, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 24. un 26.–34. punktā ir pieļāvusi tiesību kļūdas un sagrozījusi faktus, uzskatīdama, ka Komisija nav izpildījusi LESD 296. panta otrajā daļā un 108. panta 2. punktā paredzēto pienākumu norādīt pamatojumu.

Lietas dalībnieku argumenti

22 Pirmā pamata trešajā daļā *Neos* apgalvo, ka, tā kā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 24. punktā ir uzskatījusi, ka Komisija nav skaidri un nepārprotami izskaidrojusi iemeslus, kuru dēļ minimālā atalgojuma prasība ir "vienlaikus" nesaraujami saistīta ar attiecīgo pasākumu un nav raksturīga tā mērķim, Vispārējā tiesa neesot ievērojusi pienākuma norādīt pamatojumu, kas Komisijai ir saskaņā ar LESD 296. pantu un 108. panta 2. punktu, apjomu.

23 *Neos* uzskata, ka strīdīgais lēmums atbilst Tiesas judikatūrā teiktajam attiecībā uz prasību norādīt pamatojumu. Pirmām kārtām, šī lēmuma 92. un 93. apsvērumā esot ietverts argumentēts vērtējums par četriem attiecīgā pasākuma piešķiršanas nosacījumiem, kas šajā gadījumā aprakstīti kā ar to nesaraujami saistīti. Šajā ziņā *Neos* norāda, ka *Ryanair* savā prasībā nav kritizējusi šo vērtējumu, tostarp no pienākuma norādīt pamatojumu viedokļa, līdz ar to, uzskatot, ka Komisija nav izpildījusi šo pienākumu, Vispārējā tiesa neesot ievērojusi aizliegumu lemt *ultra petita*.

24 Otrām kārtām, attiecībā uz strīdīgā lēmuma 95. apsvērumu Komisija esot varējusi un tai pat vajadzēja secināt, ka nebija jāveic atsevišķs minimālā atalgojuma prasības vērtējums, jo tā ir neatņemama attiecīgā pasākuma mērķa sastāvdaļa. Proti, šīs prasības mērķis esot nodrošināt pasākuma priekšrocību sadali starp attiecīgajiem uzņēmumiem un to darbiniekiem, garantējot, ka pēdējo minēto atalgojums nav mazāks par likumā prasīto minimumu, kas noteikts atbilstoši gaisa transporta nozarē piemērojamajam valsts koplīgumam, un ka tie netiek "sodīti" pandēmijas dēļ. Šis mērķis pilnībā atbilstot LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunkta formulējumam, neesot diskriminējošs, neizkropļojot tirdzniecību starp dalībvalstīm un neapdraudot pienācīgu iekšējā tirgus darbību lielākā mērā nekā pats atbalsts. Tomēr *Neos* precizē, ka Komisija piesardzības labad ir uzskatījusi, ka minētā prasība nav raksturīga attiecīgā pasākuma mērķim, strīdīgā lēmuma 95. apsvērumā skaidri pamatojot savu nostāju, un to ir izvērtējusi, ņemot vērā Savienības tiesību normas, kas nav tās, kuras konkrēti reglamentē valsts atbalstu.

25 Trešām kārtām, esot grūti saprast, kāpēc Vispārējā tiesa uzskatīja, ka strīdīgajā lēmumā ir pieļauta pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde, ņemot vērā Komisijas argumentāciju un secinājumu, ka minimālā atalgojuma prasība nav raksturīga strīdīgā pasākuma mērķim, kas tomēr ir noderīgi *Ryanair* un jebkurai citai ieinteresētajai personai, lai apstrīdētu šo lēmumu.

26 Šajā ziņā *Neos* norāda, ka strīdīgais lēmums ir vairāk pamatots nekā citi Komisijas lēmumi, ar kuriem ir atļauts piešķirt atbalstu gaisa transporta nozarei saistībā ar Covid-19 pandēmiju un kurus *Ryanair* ir apstrīdējusi no pamatojuma viedokļa, bet kurus Vispārējā tiesa tomēr ir atstājusi spēkā. Tādējādi *Neos* uzsver, ka atšķirībā no šiem citiem Komisijas lēmumiem strīdīgajā lēmumā ir izklāstīts detalizētāks saderības vērtējums, jo tajā ietverta vesela iedaļa, kas attiecas uz vērtējumu par attiecīgā pasākuma atbilstību citām Savienības tiesību normām, nevis LESD 107. pantam, un konstatējums, ka atbilstības nosacījums šī pasākuma saņemšanai nav raksturīgs tā mērķim. Šādos apstākļos strīdīgā lēmuma atcelšana pienākuma norādīt pamatojumu neizpildes dēļ šķietot vismaz paradoksāla.

27 Turklāt šī lēmuma pamatojuma pietiekamību apstiprinot tas, ka *Ryanair* esot varējusi īstenot savas tiesības uz tiesību efektīvu aizsardzību, kas izrietot no atcelšanas prasības pirmā pamata. Šis pamats parādot, ka prasītāja pirmajā instancē esot sapratusi strīdīgā lēmuma tvērumu un esot varējusi apstrīdēt tā pamatotību.

28 Otrā pamata pirmajā daļā *Neos* apgalvo, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 26.–34. punktā esot sagrozījusi strīdīgo lēmumu un pieļāvusi tiesību kļūdu attiecībā uz Komisijas pienākuma norādīt pamatojumu apjomu.

29 Pirmkārt, Vispārējās tiesas argumentācija, ar kuru Komisijai tiek pārmests, ka tā minimālā atalgojuma prasības saderību ar iekšējo tirgu ir izvērtējusi vienīgi saistībā ar Romas I regulas 8. pantu, esot pretrunīga un kļūdaina. Proti, kā skaidri izrietot no strīdīgā lēmuma, it īpaši no 95. un 99. apsvēruma, Komisija esot izvērtējusi šīs prasības saderību, ņemot vērā ne tikai šo tiesību normu, bet arī citas Savienības tiesību normas. Tādējādi Vispārējā tiesa esot sagrozījusi strīdīgo lēmumu.

30 Otrkārt, pārmezdama Komisijai, ka tā nav pamatojusi strīdīgā lēmuma 99. apsvērumā ietverto secinājumu, ka minimālā atalgojuma prasība nav pretrunā citām Savienības tiesību normām, Vispārējā tiesa neesot ievērojusi pienākuma norādīt pamatojumu, kas Komisijai noteikts saskaņā ar LESD 296. panta otro daļu un 108. panta 2. punktu, apjomu. Proti, no Komisijas nevarot saprātīgi prasīt, lai tā sniegtu detalizētu pamatojumu attiecībā uz katru iespējami atbilstošo Savienības tiesību normu.

31 Komisija un *Air Dolomiti SpA – Linee aeree regionali Europee* ir vienisprātis, ka *Neos* izvirzītie pamati jāapmierina.

32 *Ryanair* apstrīd *Neos* apelācijas sūdzības atbalstam izvirzīto argumentāciju. Tā apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pamatoti uzskatījusi, ka Komisija nav pamatojusi secinājumu, saskaņā ar kuru minimālā atalgojuma prasība ir nesaraujami saistīta ar attiecīgo pasākumu, tomēr tā nav raksturīga šī pasākuma mērķim. Pretēji tam, ko apgalvo *Neos*, Vispārējā tiesa neesot lēmusi *ultra petita*, jo tā neesot lēmusi tikai par jautājumu, vai pastāv saikne starp šo prasību un attiecīgo pasākumu, un katrā ziņā pamatu par pamatojuma nepietiekamību Vispārējā tiesa esot varējusi izvirzīt pēc savas ierosmes. Tā kā *Neos* atsaucas uz vairākiem neseniem Vispārējās tiesas spriedumiem par atbalstu, kas piešķirts aviācijas nozarei Covid-19 pandēmijas kontekstā, *Ryanair* uzsver atšķirības, kas esot starp Komisijas lēmumiem, par kuriem pasludināti šie spriedumi, un strīdīgo lēmumu, it īpaši – ņemot vērā *Associazione Italiana Compagnie Aeree Low Fares* (Itālijas Zemo cenu aviosabiedrību asociācija) iesniegto sūdzību. Šī sūdzība esot pastiprinājusi Komisijas pienākumu izskatīt jautājumu par pakalpojumu sniegšanas brīvības pārkāpumu. Vispārīgāk runājot, jautājums esot nevis par to, vai strīdīgais lēmums ir labāk pamatots nekā citi Komisijas lēmumi, bet gan par to, vai tas ir pietiekami pamatots.

33 Apelācijas sūdzības otrā pamata pirmā daļa esot jānoraida kā nepieņemama, jo tā neesot nedz pamatota, nedz skaidra. Katrā ziņā *Ryanair* uzskata, ka *Neos* nav pierādījusi, ka Vispārējā tiesa ir sagrozījusi tās apgalvotos faktus, un nav iesniegusi nevienu pierādījumu tam, ka Komisija ir pārbaudījusi minimālā atalgojuma prasības atbilstību citām Savienības tiesību normām, izņemot Romas I regulas 8. pantu. Tādējādi, it īpaši – ņemot vērā Itālijas Zemo cenu aviokompāniju asociācijas iesniegtās sūdzības nozīmi strīdīgā lēmuma kontekstā, Vispārējā tiesa neesot pieļāvusi nekādu tiesību kļūdu, izvērtējot Komisijai šajā ziņā uzliktā pienākuma norādīt pamatojumu apjomu.

Tiesas vērtējums

34 Jāatgādina pastāvīgās judikatūras atziņa, ka LESD 296. panta otrajā daļā prasītajam pamatojumam jābūt atbilstošam attiecīgā tiesību akta būtībai un tajā skaidri un nepārprotami jābūt norādītai attiecīgo tiesību aktu pieņēmušās iestādes argumentācijai, lai ļautu ieinteresētajām personām

uzzināt veiktā pasākuma pamatojumu un kompetentajai tiesai īstenot kontroli. Prasība norādīt pamatojumu jāizvērtē, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus, tostarp akta saturu, izvirzīto pamatu būtību un akta adresātu vai citu personu, kuras šis akts skar tieši un individuāli, iespējamās intereses saņemt paskaidrojumus. Netiek prasīts, lai pamatojumā tiktu norādīti visi atbilstošie faktiskie un tiesiskie apstākļi, jo jautājums, vai tiesību akta pamatojums atbilst LESD 296. panta otrās daļas prasībām, jāizvērtē, ņemot vērā ne tikai šā tiesību akta formulējumu, bet arī kontekstu, kā arī visu attiecīgo jomu regulējošo tiesību normu kopumu (spriedums, 2023. gada 23. novembris, *Ryanair*/Komisija, C-210/21 P, EU:C:2023:908, 105. punkts un tajā minētā judikatūra).

35 Konkrētāk, runājot, kā tas ir šajā lietā, par lēmumu necelt iebildumus saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, ka šādā lēmumā, kas tiek pieņemts īsā termiņā, jāizklāsta vienīgi iemesli, kuru dēļ Komisija uzskata, ka tai nav nopietnu grūtību novērtēt attiecīgā atbalsta saderīgumu ar iekšējo tirgu, un ka pat īss lēmuma pamatojums jāuzskata par pietiekamu, ņemot vērā LESD 296. panta otrajā daļā paredzēto prasību norādīt pamatojumu, ja tajā tomēr skaidri un neapšaubāmi ir norādīti iemesli, kuru dēļ Komisija ir uzskatījusi, ka tai nav šādu šaubu, jo jautājums par pamatojuma pamatotību nav saistīts ar šo prasību (spriedums, 2023. gada 23. novembris, *Ryanair*/Komisija, C-210/21 P, EU:C:2023:908, 106. punkts un tajā minētā judikatūra).

36 Ņemot vērā šos kritērijus, jāpārbauda, vai Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, uzskatīdama, ka strīdīgajā lēmumā nav izpildīts Komisijai LESD 296. panta otrajā daļā paredzētais pienākums norādīt pamatojumu.

37 Pirmām kārtām, ciktāl pirmā pamata trešajā daļā *Neos* Vispārējai tiesai pārmet, ka tā ir pieļāvusi šādu kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 24. punktā uzskatīdama, ka strīdīgajā lēmumā nav skaidri un nepārprotami norādīta argumentācija, kas Komisijai lika "vienlaikus" apgalvot – šī lēmuma 93. apsvērumā –, ka minimālā atalgojuma prasība ir nesaraujami saistīta ar attiecīgo pasākumu un – minētā lēmuma 95. apsvērumā – ka šī prasība nav raksturīga šī pasākuma mērķim, jānorāda, ka šie apsvērumi ir ietverti strīdīgā lēmuma pēdējā iedaļā, proti, 3.3.5. iedaļā, kurā ietilpst šī lēmuma 91.–99. apsvērums, un šī iedaļa ir īpaši veltīta Komisijas vērtējumam par attiecīgo pasākumu, ņemot vērā Savienības tiesību normas un principus, kas nav saistīti ar valsts atbalstu.

38 Pirms šī vērtējuma Komisija vispirms apstrīdētā lēmuma 2. iedaļā ir aprakstījusi attiecīgo pasākumu, tostarp minot tā mērķi, proti, būtībā kompensēt kaitējumu, kas dažām aviosabiedrībām nodarīts Covid-19 pandēmijas kontekstā noteikto ceļošanas ierobežojumu dēļ, tā pamatojumu, LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunktu, pasākumus, kurus dalībvalstis un trešās valstis šajā ziņā ir pieņēmušas attiecībā uz lidojumiem uz Itāliju vai no tās, šo pasākumu ietekmi uz Itālijas aviosabiedrībām, četrus attiecīgā pasākuma saņemšanas nosacījumus un atlīdzināmo kaitējumu, proti, neto zaudējumus, kas tieši saistīti ar minētajiem ierobežojumiem un kas radušies laikposmā no 2020. gada 1. marta līdz 15. jūnijam.

39 Saistībā ar attiecīgā pasākuma saderības ar LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunktu pārbaudi Komisija šajā ziņā strīdīgā lēmuma 3.3.3. un 3.3.4. iedaļā ir uzskatījusi, ka šis pasākums patiešām attiecas uz ārkārtēju notikumu šīs tiesību normas izpratnē, ka aptvertais laikposms atbilst laikposmam, kurā aviosabiedrību ciestie neto zaudējumi ir kaitējums, kas tieši saistīts ar šo notikumu, un ka šis pasākums ir samērīgs, jo tas nepārsniedz to, kas nepieciešams minētā kaitējuma kompensēšanai.

40 Pēc šīs pirmās analīzes Komisija strīdīgā lēmuma nobeiguma iedaļā ir izvērtējusi attiecīgā pasākuma saderību ar citām Savienības tiesību normām.

41 Šajā ziņā tā strīdīgā lēmuma 91. apsvērumā vispirms ir atgādinājusi, pirmkārt, judikatūru, saskaņā ar kuru LESD 108. pantā paredzētā procedūra nekad nedrīkst radīt rezultātu, kas būtu pretrunā īpašajiem LESD noteikumiem. Līdz ar to atbalstu, kas – pats par sevi vai ņemot vērā dažus tā aspektus – ir pretrunā Savienības tiesību normām vai vispārējiem tiesību principiem, nevar atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu (šajā nozīmē skat. it īpaši spriedumus, 2008. gada 15. aprīlis, *Nuova Agricast*, C-390/06, EU:C:2008:224, 50. un 51. punkts, kā arī 2023. gada 23. novembris, *Ryanair* /Komisija, C-210/21 P, EU:C:2023:908, 82. punkts un tajā minētā judikatūra).

42 Otrkārt, kā Vispārējā tiesa ir atgādinājusi pārsūdzētā sprieduma 22. punktā, Komisija šī lēmuma 92. apsvērumā ir atsaukusies uz judikatūru, saskaņā ar kuru, ja atbalsta nosacījumi ir tik cieši saistīti ar atbalsta priekšmetu, ka tos nav iespējams izvērtēt atsevišķi, to ietekme uz atbalsta saderību vai nesaderību ar iekšējo tirgu kopumā noteikti jānovērtē, izmantojot LESD 108. pantā paredzēto procedūru (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1977. gada 22. marts, *Iannelli & Volpi*, 74/76, EU:C:1977:51, 14. punkts, kā arī 2023. gada 23. novembris, *Ryanair*/Komisija, C-210/21 P, EU:C:2023:908, 83. punkts un tajā minētā judikatūra).

43 Turpinājumā tajā pašā pārsūdzētā sprieduma punktā Vispārējā tiesa ir norādījusi: strīdīgā lēmuma 93. apsvērumā Komisija ir konstatējusi, ka četri attiecīgā pasākuma saņemšanas nosacījumi ir "nesaraujami saistīti" ar to šīs judikatūras izpratnē.

44 Turklāt minētā sprieduma 23. punktā Vispārējā tiesa ir atzinusi: Komisija strīdīgā lēmuma 95. apsvērumā ir norādījusi, ka pastāv īpašs iemesls, lai izvērtētu ceturto no šiem atbilstības nosacījumiem, kurš attiecas uz prasību par minimālo atalgojumu, un tā ir uzskatījusi, ka šī prasība "nav raksturīga attiecīgā pasākuma mērķim", ņemot vērā, ka tās mērķis būtībā ir nodrošināt, lai uzņēmumi, kas gūst labumu no šī pasākuma, saviem darbiniekiem, kuru mājas bāze atrodas Itālijā, garantētu minimālā atalgojuma aizsardzību saskaņā ar Itālijas tiesībām, pirms tiek secināts, ka minētās prasības saderība tātad ir jāizvērtē, ņemot vērā arī "citas attiecīgās Savienības tiesību normas".

45 Visbeidzot, kā minēts pārsūdzētā sprieduma 25. punktā, pēc tam, kad Komisija strīdīgā lēmuma 96.–98. apsvērumā bija izvērtējusi minimālā atalgojuma prasības saderīgumu, ņemot vērā Romas I regulas 8. panta 1. punktu, tā 99. apsvērumā uzskatīja, ka šī prasība *prima facie* atbilst aizsardzībai, kas ar šo regulu tiek piešķirta darbiniekiem, un ar to netiek pārkāptas citas Savienības tiesību normas.

46 Šajā kontekstā apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo: pārsūdzētā sprieduma 24. punktā ietvertajā Vispārējās tiesas vērtējumā, ka, šādi rīkojoties, Komisija nav juridiski pietiekami pamatojusi strīdīgo lēmumu, 93. un 95. apsvērumā skaidri un nepārprotami nenorādot pamatojumu, kas tai lika uzskatīt, ka minimālā atalgojuma prasība vienlaikus ir nesaraujami saistīta ar attiecīgo pasākumu un ka šī prasība nav raksturīga šī pasākuma mērķim, ir pieļauta tiesību kļūda.

47 Pirmkārt, jānorāda, ka attiecībā uz lēmumu necelt iebildumus pret atbalsta pasākumu LESD 108. panta 3. punktā paredzētajā procedūrā Vispārējai tiesai saskaņā ar šī sprieduma 35. punktā atgādināto judikatūru bija jāpārbauda, vai strīdīgajā lēmumā ir ietverti iemesli, kuru dēļ Komisija uzskatīja, ka tai nav nopietnu grūtību novērtēt attiecīgā pasākuma saderību ar iekšējo tirgu.

48 Kā izriet no šī sprieduma 38.–40. un 45. punkta, Komisija ir norādījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskata, ka tas tā ir, proti, ka šis pasākums atbilst LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunkta piemērošanas nosacījumiem un ka tas ir samērīgs ar kaitējumu, uz kuru attiecas kompensācija, papildus tam, ka atbilstības nosacījums šī pasākuma saņemšanai, kuru Komisija uzskatīja par nepieciešamu izvērtēt, ņemot vērā citas Savienības tiesību normas, kas nav tās, kuras attiecas uz valsts atbalstu, nešķiet esam pretrunā nevienai no šīm tiesību normām.

49 Neņemot vērā visus šos strīdīgā lēmuma elementus, Vispārējās tiesas vērtējums pārsūdzētā sprieduma 24. punktā aptver šī lēmuma pamatojuma pārbaudi, kurā nav ņemts vērā kritērijs, saskaņā ar kuru ir jāizvērtē tā pamatojuma pietiekamība.

50 Otrkārt, kā norādīts šī sprieduma 41.–44. punktā, no strīdīgā lēmuma pamatojuma izriet iemesli, kuru dēļ Komisija uzskatīja, ka minimālā atalgojuma prasība ir jāizvērtē, ņemot vērā citas Savienības tiesību normas, nevis tās, kas attiecas uz valsts atbalstu, proti, ka šī prasība nav raksturīga attiecīgā pasākuma mērķim. Pretēji tam, ko Vispārējā tiesa netieši ir uzskatījusi pārsūdzētā sprieduma 24. punktā, nevarēja prasīt, lai Komisija sniegtu detalizētāku pamatojumu par šo konstatējumu vai pat saikni, kas varētu būt starp šo un iepriekšējo konstatējumu, saskaņā ar kuru visi šī pasākuma saņemšanas nosacījumi ir nesaraujami saistīti ar šo pasākumu.

51 Šajā ziņā jāatgādina, ka atbilstoši šī sprieduma 35. punktā minētajai judikatūrai saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu pieņemta lēmuma necelt iebildumus pret atbalsta pasākumu pamatojums var būt īss.

52 Turklāt no strīdīgā lēmuma 93. un 95. apsvēruma formulējuma netieši, bet noteikti izriet, ka Komisija uzskatīja, ka tai ir jāveic prasības par minimālo atalgojumu papildu analīze, ņemot vērā citas Savienības tiesību normas, nevis tās, kas attiecas uz valsts atbalstu. Komisijas argumentācija tādēļ šķiet pietiekami skaidra un nepārprotama.

53 Svarīgi ir uzsvērt, ka jautājums par tiesību akta pamatojuma pamatotību nav saistīts ar pamatojuma pietiekamības vērtējumu. Tādējādi, pat pieņemot, ka strīdīgā lēmuma 93. un 95. apsvērumā izdarīto konstatējumu līdzāspastāvēšana liecina par tiesību kļūdu, pret to nevar vērsties, atsaucoties uz LESD 296. panta otrajā daļā paredzēto pienākumu norādīt pamatojumu.

54 No iepriekš minētā izriet, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 24. punktā uzskatīdama, ka strīdīgais lēmums, it īpaši 93. un 95. apsvērums, neatbilst LESD 296. panta otrajā daļā paredzētajai prasībai norādīt pamatojumu.

55 Otrām kārtām, otrā pamata pirmajā daļā *Neos* būtībā Vispārējai tiesai pārmet, ka tā ir pieļāvusi tiesību kļūdu, it īpaši pārsūdzētā sprieduma 26., 27. un 34. punktā nospriežot, ka Komisija nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, jo tā nav paskaidrojusi, kāpēc vienīgā atbilstošā tiesību norma, izņemot LESD 107. un 108. pantu, attiecībā uz kuru tai bija jāpārbauda minimālā atalgojuma prasības atbilstība, bija Romas I regulas 8. pants, nevis it īpaši LESD 56. pants, kurā ir nostiprināta pakalpojumu sniegšanas brīvība.

56 Šajā ziņā, kā izriet no šī sprieduma 41. punktā atgādinātās judikatūras, LESD 108. pantā paredzētās procedūras rezultāts nekad nedrīkst būt pretrunā īpašajiem LESD noteikumiem. Tātad atbalstu, kas – pats par sevi vai ņemot vērā dažus tā aspektus – ir pretrunā Savienības tiesību normām vai vispārējiem tiesību principiem, nevar atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu.

57 Šajā gadījumā, pirmkārt, jākonstatē: lai gan strīdīgajā lēmumā, it īpaši, ņemot vērā tā 96.–99. apsvērumu, minimālā atalgojuma prasības atbilstīguma detalizēta pārbaude ir ietverta tikai saistībā ar Romas I regulas 8. pantu, no tā tomēr neizriet, kā to pamatoti norādījusi *Neos*, ka tā ir vienīgā Savienības tiesību norma, kuru Komisija ir uzskatījusi par atbilstošu šīs pārbaudes veikšanai. Proti, strīdīgā lēmuma 99. apsvērumā Komisija ir secinājusi, ka minimālā atalgojuma prasība *prima facie* ir saderīga ar Romas I regulu un ka tas "nav citu Savienības tiesību normu pārkāpums".

58 Otrkārt, pretēji tam, ko Vispārējā tiesa ir uzskatījusi citastarp pārsūdzētā sprieduma 26., 27. un 34. punktā, Komisijas pienākums norādīt pamatojumu katrā ziņā nenozīmē, ka katrā atsevišķā gadījumā jāpamato, kāpēc nav veikta atbalsta pasākuma saderības tieša pārbaude, ņemot vērā noteiktas Savienības tiesību normas vai principus, kas nav noteikumi par valsts atbalstu, un tātad jāpauž viedoklis par to atbilstību šādas pārbaudes veikšanai.

59 Proti, ņemot vērā ārkārtīgi lielo skaitu Savienības tiesību normu un principu, kuri var tikt pārkāpti ar atbalsta piešķiršanu, no Komisijas nevar prasīt, lai tā, nesākot formālo izmeklēšanas procedūru, apdraudētu LESD 108. pantā paredzētās procedūras efektivitāti vai pat iespēju pieņemt atbalstam labvēlīgu lēmumu pēc LESD 108. panta 3. punktā paredzētās iepriekšējās izskatīšanas stadijas un tādējādi, nesākot formālo izmeklēšanas procedūru, sniegtu īpašu pamatojumu attiecībā uz katru no tiem, šajā gadījumā attiecībā uz LESD 56. pantu.

60 Šajā ziņā, ņemot vērā nepieciešamību ievērot kontekstu, lai izvērtētu prasības norādīt pamatojumu izpildi šī sprieduma 34. punktā atgādinātās judikatūras izpratnē, jānorāda, ka lēmums, ar kuru atbalsta pasākums ir atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu LESD 108. pantā paredzētajā procedūrā, it īpaši, ja – kā tas ir šajā lietā – no tā pamatojuma izriet, ka Komisija attiecīgo atbalsta pasākumu ir izvērtējusi, ņemot vērā šīs tiesību normas vai principus, nozīmē, ka tā ir uzskatījusi, ka šīm tiesību normām un principiem vai nu nav nozīmes saistībā ar šo pasākumu, vai arī katrā ziņā tie nav pārkāpti.

61 No iepriekš minētā izriet, ka Vispārējā tiesa ir arī pieļāvusi tiesību kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 26., 27. un 34. punktā nospriežot, ka Komisija nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, jo tā nav paskaidrojusi, kāpēc vienīgā atbilstošā tiesību norma, izņemot LESD 107. un 108. pantu, attiecībā uz kuru tai bija jāpārbauda minimālā atalgojuma prasības atbilstīgums, bija Romas I regulas 8. pants, nevis it īpaši LESD 56. pants.

62 Ņemot vērā visus šos apsvērumus, apelācijas sūdzības pirmā pamata trešā daļa un otrā pamata pirmā daļa ir jāapmierina un līdz ar to pārsūdzētais spriedums jāatceļ, neizvērtējot ne šajā daļā izvirzīto iebildumu par faktu sagrozīšanu, ne arī pārējās šo pamatu daļas.

Par prasību Vispārējā tiesā

63 Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 61. panta pirmās daļas otrajam teikumam Vispārējās tiesas nolēmuma atcelšanas gadījumā Tiesa pati var pieņemt galīgo spriedumu šajā lietā, ja to ļauj tiesvedības stadija.

64 Šajā lietā tā tas ir attiecībā uz prasības ceturtā pamata pirmo daļu, kurā tiek apgalvots, ka Komisija nav izpildījusi LESD 296. panta otrajā daļā paredzēto pienākumu norādīt pamatojumu saistībā ar to, ka tā nav izvērtējusi attiecīgo pasākumu, it īpaši attiecībā uz prasību par minimālo atalgojumu,

ņemot vērā noteiktas Savienības tiesību normas vai principus, kas nav tie, kuri konkrēti reglamentē valsts atbalstu, piemēram, diskriminācijas aizlieguma principu, brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību.

65 Proti, no šī sprieduma 34.–60. punktā izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka šī daļa jānoraida kā nepamatota.

66 Savukārt attiecībā uz prasības ceturtā pamata otro daļu, kā arī pirmo pamatu par diskriminācijas pilsonības dēļ aizlieguma principa, pakalpojumu sniegšanas brīvības un brīvības veikt uzņēmējdarbību pārkāpumu, otro pamatu par LESD 107. panta 2. punkta b) apakšpunkta pārkāpumu un acīmredzamu kļūdu vērtējumā par atbalsta samērīgumu, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas radīto kaitējumu, un trešo pamatu, kas attiecas uz *Ryanair* procesuālo tiesību pārkāpumu atteikuma dēļ sākt formālo izmeklēšanas procedūru, neraugoties uz nopietnām šaubām par attiecīgā pasākuma saderību ar iekšējo tirgu, tiesvedības stadija neļauj taisīt galīgo spriedumu.

67 Šie pamati, kurus Vispārējā tiesa nav izvērtējusi, galvenokārt attiecas uz strīdīgā lēmuma pamatotību, un tas nozīmē, ka jāveic sarežģīts faktu vērtējums, kuram Tiesas rīcībā nav visas vajadzīgās informācijas.

68 Tāpēc lieta jānodod atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā lemtu par šī sprieduma 66. punktā minētajiem pamatiem, un lēmuma par tiesāšanās izdevumiem pieņemšana jāatliek.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

1) **Atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2023. gada 24. maija spriedumu *Ryanair* /Komisija (Itālija; Atbalsta shēma; Covid-19) (T-268/21, EU:T:2023:279).**

2) **Lietu nodot atpakaļ Eiropas Savienības Vispārējai tiesai, lai tā lemtu par *Ryanair DAC* celtās prasības pirmo līdz trešo pamatu, kā arī par ceturtā pamata otro daļu**.

3) **Lēmuma par tiesāšanās izdevumiem pieņemšanu atlikt.**

[Paraksti]